

'VERBIJZONDEREND NORMALISEREN'

KIJK MEE

IN DE PSYCHIATRISCHE ZORG VAN

BIJBRAM

ALBERT DE VRIES

Kijk mee in de psychiatrische zorg van BijBram

‘Verbijzonderend normaliseren’

Albert de Vries

BIJBRAM

Zorg Kan Anders

Colofon

Uitgever: Zorg Kan Anders, 2026

Gratis te downloaden van website: <https://www.zorgkananders.nu> en <https://www.bijbram.nl>

Foto's: Jantine Schweig en Jasmijn Hijmans

Foto's voor- en achterkant: Gyselle Blokland (Belle Fotografie)

Lay-out: Albert de Vries. Lay-out cover: Thijs de With en Albert de Vries

De mensen, die hebben deelgenomen aan de gesprekken en al dan niet met naam genoemd zijn, hebben ingestemd met publicatie.

Deze studie is mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Stichting Fondsenbeheer Landbouw en Zorg (SFLZ), BijBram, Elshorst Ontwikkeling, en Zuivel en Zorg.

Dit boekje is gelicenseerd onder een Creative Commons 4.0 licentie. Wanneer je gebruik wilt maken van dit werk, hanteer dan de volgende naamsvermelding: Albert de Vries (2026), Verbijzonderend normaliseren. Kijk mee in de psychiatrische zorg van BijBram. Toelichting op de licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Inhoud

Voorwoord	7
1. Introductie	8
BijBram en Zorg Kan Anders	8
Leeswijzer	9
Verbijzonderend normaliseren	10
2. Het familiegevoel	14
Ervaringen	14
Bespiegelingen	18
3. Dagbesteding, behandeling en ambulante begeleiding in één organisatie	22
Ervaringen	22
Bespiegelingen	25
4. Initiatief wordt gewaardeerd en gehonoreerd	29
Ervaringen	29
Bespiegelingen	32
5. Wederkerigheid	37
Ervaringen	37
Bespiegelingen	38
6. Aansluiten bij individuele ontwikkeling	42
Ervaringen	42
Bespiegelingen	44
7. Een eiland in verbinding met de omgeving	48
Ervaringen	48
Bespiegelingen	50
8. Praktijktheorie	51
Bespiegelingen	51
Werkwijze	53
Gesprekken	54
Over de onderzoeker en schrijver	55

Levensverhalen

Jordi	12
Albert	20
Peter	27
Jo-Anne	34
Tessa	40
Alice	46

Voorwoord

Een bijzondere titel, voor een nog bijzonderder boek. Over mensen die veel hebben meegemaakt en een plek hebben gevonden waar ze zich thuis voelen. Een plek waar mensen zich kunnen ontwikkelen, in eigen tempo. Samen met anderen, en hulpverleners die willen bijdragen aan deze ontwikkeling.

BijBram ken ik uit verhalen, vanuit dit boek en omdat ik er een paar keer ben geweest. Gesprekken met leden en hulpverleners maakten veel indruk. Ook ik voelde me hier thuis. Er hoeft niets, maar er kan veel. Er kan gepraat en gewerkt worden, op het land en in de werkplaatsen. De combinatie: van vrijheid en mogelijkheden, het zoeken naar de persoon achter de aandoening, en van luisterende en volgende hulpverleners, is geweldig.

Bevlogen hulpverleners kennen we op veel plaatsen in de psychiatrie en al helemaal BijBram. Dat is een groot goed. BijBram krijgen hulpverleners de kans om te werken zoals velen dat willen. In het tempo dat past bij de persoon, voor de duur die nodig is, en waarbij praten en doen samengaan. Dit leidt – en dat laat dit boek goed zien – tot onvermoede resultaten.

Door de verhalen van de leden en de medewerkers, en de bespiegelingen van de schrijver, komt de kern van het werken BijBram boven drijven. Wanneer mensen zich zo samen kunnen ontwikkelen verdwijnt hun aandoening naar de achtergrond, en krijgt het leven weer zin en betekenis.

Mooi werk!

Prof. Niels Mulder, psychiater
Hoogleraar Em. Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
Parnassiagroep/Erasmus MC

1. Introductie

BijBram en Zorg Kan Anders

Na 25 jaar ervaring binnen de reguliere ggz vond Bram van der Leden dat zorg écht anders kan. In 2013 startte hij daarom BijBram. Een plek waar mensen niet worden benaderd vanuit hun problemen of diagnoses, maar vanuit vertrouwen en eigen kunnen. Bij BijBram gelooft men dat herstel begint met gezien worden als mens, niet als cliënt. Het sociale aspect staat centraal: samen aan het werk, samen leven en samen ontdekken wat het leven weer zinvol maakt. Binnen de aanpak gaat (ambulante) begeleiding, soms inclusief wonen, en dagbesteding hand in hand met behandeling. Een integrale sociale benadering die in de praktijk weleens schuurt met hoe zorg in Nederland is georganiseerd.

Anno 2025 ondersteunt BijBram, met locaties in Ameide, Everdingen en een woonlocatie in Meerkerk, zo'n 300 mensen in hun herstel. De resultaten zijn opvallend positief – maar wat maakt deze aanpak nu zo succesvol? Om daar meer zicht op te krijgen is Albert de Vries, van het bureau 'Albert de Vries Onderzoek in eigen werk', gevraagd om met deze vraag aan de slag te gaan. Dit boekje is het resultaat van dat onderzoek. Het biedt u de mogelijkheid om mee te kijken in de psychiatrische zorg bij BijBram. Door vooral te laten zien hoe mensen zelf ervaren wat werkt bij BijBram en daar begrip over te vormen, kunnen de lessen en werkwijzen breder worden gedeeld. Dit delen gebeurt in samenwerking met Zorg Kan Anders (www.zorgkananders.nu). Deze organisatie is ontstaan uit én nog steeds verbonden met BijBram. Inmiddels ondersteunen zij meerdere gelijkgestemde zorgorganisaties vanuit de overtuiging dat de ggz in Nederland echt anders kan. BijBram en Zorg Kan Anders dragen zo bij aan een bredere beweging waarin zorg menselijker, eenvoudiger en betekenisvoller wordt.

Leeswijzer

“Wat is toch dat bijzondere van BijBram?” is een veelgehoorde vraag. Er komen antwoorden als “Het is een zorgboerderij en geen instelling.” “Het is zowel dagbesteding als behandeling.” “Het is dit wel en dat niet.” Zo worden er pogingen ondernomen om BijBram ergens bij in te delen. Dat geeft houvast. Tegelijk laat BijBram zich nergens bij indelen. “Het is zowel dit, als soms ook dat.” In de gesprekken, die met 27 mensen gevoerd zijn, was het de uitdaging om zicht te krijgen op ‘hoe’ er BijBram gewerkt wordt. Er is dan ook vooral naar beschrijvingen van acties gevraagd: “Wat deed jij? Wat deed de ander?” Zicht op de acties verschijnt ook door de vraag naar positieve momenten: “Waar ben je enthousiast over? Kun je een BijBram-momentje beschrijven?” Wat eenieder beleeft aan de beschreven acties, komt dan vanzelf mee.

De ervaringen laten een breed palet zien. Je kunt van ervaring naar ervaring springen. Je hoeft de tekst niet van A tot Z achter elkaar te lezen.

Aan het eind van elk hoofdstuk, in de bespiegelingen, karakteriseren we wat er als essentie in al die ervaringen verschijnt met twee actiewoorden. Twee werkwoorden die elkaar bijna uitsluiten en toch juist bij elkaar horen, er tegelijk zijn.

In de bespiegelingen is beschreven in welke zoekrichting jij je bevindt, wanneer je BijBram meedoet. Je actief begeven in die richtingen is de kern van het werken bij BijBram.

Wanneer je wilt leren van ‘hoe’ er bij BijBram gewerkt wordt, dan is het de uitdaging om je actief in die richtingen te begeven. Verwacht dus niet een lijstje met wat te doen of te laten. Verwacht geen protocollen. Neem de tot praktijktheorie gebundelde richtingen vooral als een uitgangspunt voor gesprek over de eigen praktijk.

‘Verbijzonderend normaliseren’

Wanneer je in gesprek bent met de leden, zo worden de hulpvragers bij BijBram genoemd, en de medewerkers, komt telkens weer naar voren: “Hier doen we normaal”.

Wanneer iemand zijn hulpvraag eindelijk durft te delen met anderen en zich meldt, dan zet je zo iemand toch niet zes maanden op een wachtlijst? Dat is pas gek. Wij vinden het hier normaal dat zo iemand dan gelijk terecht kan. En dat zo iemand dan vijf keer zijn verhaal zou moeten vertellen, voordat hij een psychiater kan spreken, vinden wij niet normaal. Dat kan hier gelijk de eerste dag.

Ja, er wordt dus ‘genormaliseerd’ bij BijBram.

“Is dat echter niet zo’n typisch systeembegrip uit de psychiatrie?” “En is dat wel wat we bedoelen?” Normaliseren betekent o.a.: herstellen, terug naar het oude, normale. Maar het betekent ook: regulariseren en standaardiseren, eenvormig maken. ‘Herstellen’ wordt dan opgevat als weer aan de standaard, de norm voldoen.

Een verhaal van een lid:

Na 21 jaar bij Yulius (een instelling voor geestelijke gezondheidszorg in dezelfde regio), ben ik nu 5 jaar bij BijBram.

Ik ben hier nu ook taxichauffeur. Ik haal en breng leden van en naar huis. Ik heb een tankpasje voor het tanken. Dat gaat in het volste vertrouwen. Ik neem de bus mee naar huis ’s avonds en pik de leden dan ’s ochtends, op de weg naar BijBram, weer op.

Laatst had ik € 1.000,- contant meegekregen voor het betalen van de camping van de groepsvakantie. Voor mij was dat heel vanzelfsprekend, je vertrouwt elkaar. Toen mijn ouders dat hoorden waren ze daar echter hoogst verontwaardigd over. “Is dat niet de kat op het spek binden?” Ik ging er toen pas over nadenken. Het voelt voor mij gelukkig nog steeds goed.

Het is hier persoonlijker, er wordt niet vanuit het boekje gewerkt. Ik ben geen nummer. Mijn talent wordt gezien en daar groei ik aan. Dan is wat ik doe en wat ik te doen krijg toch heel normaal?

Bij 'BijBram' wordt ten aanzien van zowel leden als medewerkers sterk gekeken naar: "Wat heb jij nodig?" en naar: "Welk talent breng jij mee?"

Normaliseren wordt bij BijBram dus opgevat als 'aan je eigen norm voldoen', 'doen wat bij jou past'. En dat is dus heel individueel. Het bijzondere van de ander wordt gezien.

Het is verbijzonderen en tegelijkertijd normaliseren, niet als tegenstelling, maar elkaar versterkend: 'Verbijzonderend normaliseren'. Dit thema zullen we in dit boekje in vele variaties tegenkomen.

Veel ontdekkingsvreugde en leesplezier!

BijBram

Jordi met collega's aan het werk.

Jordi

“In mijn wijk stond ik bekend als iemand die veel overlast veroorzaakte. Overal en nergens maakte ik stampij. Ik leefde in mijn eigen bubbel, gebruikte veel en had regelmatig psychoses. Dat zorgde binnen één jaar tijd al voor tachtig meldingen bij de politie. Via bemoeizorg belandde ik keer op keer in de ggz en de verslavingszorg. Daar heb ik écht van alles gezien en meegemaakt. Zelden had ik een vertrouwensband met mijn behandelaren of begeleiders. Elf jaar geleden kwam ik uiteindelijk bij BijBram terecht. Mijn eerste indruk? Beschut en vertrouwd. Daar voelde ik me gelijk goed bij. Niet meer dat wezenloze. Een normale dagstructuur.

Eens per maand kreeg ik een depot antipsychotica. Om de bijwerkingen tegen te gaan, gebruikte ik speed. Heel veel speed. In-middels ben ik, op wat slaapmedicatie na, helemaal vrij van medicijnen. Bij andere instellingen zeiden ze altijd dat het me nooit zou lukken om zonder te leven. Maar het is me wel gelukt! In al die jaren bij BijBram heb ik veel stappen gezet. Ik kreeg vertrouwen en steeds meer verantwoordelijkheden. Nu heb ik mijn eigen bus. Ik haal elke dag mensen op, breng ze thuis en we

doen klussen. Daarnaast help ik nieuwe leden op weg. Als buddy loop ik met ze mee, stel ik ze gerust en laat ik zien hoe dingen gaan.

Natuurlijk heb ik ook mindere periodes. Maar de verbinding is hier nooit weg. Ze komen zelfs bij je thuis als dat nodig is. Er wordt gewoon gevraagd: “Wat heb je nodig?” Alles is bespreekbaar. Als dat er niet was geweest, dan had ik me waarschijnlijk niet meer laten zien, zoals ik dat vroeger vaak deed. Ik voel me hier begrepen en heb een goede band met de begeleiders en behandelaren. Soms is een harde aanpak nodig. Er zitten donderstenen bij – en ik ben er zelf misschien ook nog wel eentje, haha.

Ik heb alle veranderingen van BijBram van dichtbij meegemaakt. Ik grap weleens dat ik van sommige gebouwen de eerste steen heb gelegd. Ik vind het belangrijk dat BijBram blijft doen waar het sterk in is: iedereen zien en voldoende aandacht geven. Dat moet zeker zo blijven.”

2. Het familiegevoel

Ervaringen

Als ik het pad hier in Ameide, oploop, krijg ik gelijk een warm gevoel, een gevoel van thuiskomen. Dat was de eerste keer en dat is nog steeds elke dag zo.

Ik heb het niet breed. Normaal zijn we gesloten op zaterdag. Echter ook op zaterdag haal ik wel mensen op om naar hier, in Everdingen, te komen. We maken een tosti. Dan hebben we allemaal een mooie dag en is het weekend gebroken. Dat kan hier.

Ik breng leden met het busje naar huis. Eén persoon wilde nog boodschappen doen bij de Nettomarkt. Okay, dan breng ik eerst de anderen naar huis. Vervolgens rijden we naar de Nettomarkt. Ik wacht in het busje, terwijl zij haar boodschappen doet. En vervolgens, bij haar thuis, draag ik de boodschappen naar binnen.

We hebben geen vastgestelde tijden voor je peukie. En we hebben geen ruzie met elkaar. Zo verrassend dat die verscheidenheid niet botst. Er is ruimte voor het bijzondere van iedereen.

Ik heb hulp nodig in de werkplaats, omdat er begeleiders en leden naar de andere locatie zijn, en ik zie Harry, sociaal-psychiatrisch verpleegkundige, ik vraag hem. Even later staat hij ook te schroeven. Ik beleef het als bijzonder dat elke 'laag' in de organisatie overal meedoet. Die saamhorigheid. Dat ken ik niet van vroegere werkplekken.

Samen aan het werk.

Het eten om 12:30 uur is gezamenlijk, iedereen is welkom, ook gasten. De hoofdmaaltijd is voor iedereen hetzelfde, of als er vlees is, kun je ook voor vegetarisch kiezen. Of je er witte of bruine boterhammen bij wilt en met kaas of vlees als beleg, kies je individueel.

Het is vanzelfsprekend om dingen met elkaar te doen en elkaar te helpen.

Er was een schaap, dat om wat voor reden dan ook niet meer opstond, maar wel weer moest gaan lopen, anders zou ze langzaam dood gaan. Het alternatief was een spuitje om in te slapen. Eén lid vond dat dat echt helemaal niet kon. Jacco pakt dat vervolgens op en timmert een raamwerk, met een net eronder, lijf erin. Het schaap kon met zijn pootjes net bij de grond. Hij kon opnieuw leren te staan en kracht opbouwen. Bram, vanuit zijn rol als boer, was sceptisch. Dat daagt natuurlijk des te meer uit. Na twee dagen loopt het schaap weer. Bram helemaal verbaasd. Wij allemaal blij. Dat hebben we mooi voor elkaar gekregen.

Het raamwerk voor het schaap.

Het ging een moment slecht met mij. Ik had me een paar dagen niet gewassen, maar moest die middag wel naar mijn vader. Ik kon toen een schone onderbroek lenen van de psychiater. In welke instelling zou zo iets kunnen?

Daniel: Ik sport op dinsdag en had een extra onderbroek bij me. Je helpt elkaar. Je bent onderdeel van het geheel.

Het is geen vakantie hier. Het is hier ook niet de hel, maar zeker ook geen hemel. Er wordt wel hard gewerkt met elkaar in de tuin, in het huis, in de werkplaats op het land én aan jezelf.

Albert, een lid, neemt het initiatief een bibliotheek op zetten. Andere leden gaan hem daarbij helpen. De eerste vraag was waar die moest komen. Nu is er in de serre een boekenwand. Ik heb twee linkerhanden, maar ik kan wel meedenken. Iemand had in zijn hoofd: "Zo moet het". Een derde zag dat anders. Ze staan bij elkaar. Ik zie dat de eerste het goed bedoelt. Ik moet dan lachen. De spanning lost zich op. Er is hier een mildheid voor het feit dat mensen moeilijk in elkaar zitten. Geen conflict. Meer meelevend. Als het echt heel irritant is, dan is er nog ruimte genoeg om ergens anders heen te gaan, of het bespreekbaar te maken.

Er was een akkevietje met iemand. ("Ja, iedereen was echt bang voor hem.") Twee dagen later kon hij, met ondersteuning, voor de groep melden dat hij wat druk in zijn hoofd was geweest. Je moet het met elkaar doen, samen eten, koffie drinken.

Ik ben als internationaal vrachtwagenchauffeur altijd alleen geweest, onderweg en thuis. Ik ben 76 en nu al lang met pensioen. Vanwege depressies ben ik drie jaar geleden hier gekomen. Ik kom 4,5 dag per week. Ik heb nog geen dag overgeslagen. Als ik me een dag terug wil trekken, dan kan dat, dan ga ik in een hoekje zitten. Wel samen eten. Thuis ga ik piekeren. Hier word ik rustig. Hier rijd ik zelf naartoe. Op andere plekken kwamen taxi's vaak te laat en moesten we eigen brood meenemen. Hier eten we samen wat er voor ons gekookt en klaargezet is. Hier zijn we één.

Elke dag is nu de mooiste van mijn leven! Negen maanden geleden kwam ik binnen. Ik trilde toen over mijn hele lijf. Ik had al 21 jaar problemen gehad, maar geen hulpvraag. Negen maanden geleden had ik die wel. Ik ben bij Ameide op vrijdag langs gefietst met die vraag, om 16:00 uur. Ik wilde me nog steeds niet laten zien en had de verwachting dat dan de meeste mensen weg zouden zijn. Ik was wel al eens eerder langs gefietst. Op maandag kon ik komen kijken! Ik kon blijven, ook al kon de vaststelling van de indicatie nog wel twee maanden duren. Ik ben gebleven. Het is één familie hier. We zijn op een natuurlijke, ongedwongen manier met elkaar, ondanks alle verschillen. Ik heb nog geen wanklank gehoord of lelijke woorden naar elkaar.

Ik werd voorheen zelfden gehoord. De meeste mensen begrijpen me niet. Ja, het is mijn leven geweest. Ik werkte hard, huurde een huis voor € 1.500,-/maand en was nergens ingeschreven.

Ik mag de bus lenen als ik naar mijn baardenclub ga. Met die baardenclub heb ik er een hele familie bij gekregen.

Je ziet hier soms mensen bezig een kip te vangen. Er gebeurt altijd wel iets, er is iets te beleven, te lachen.

Ik had een medewerker leren kennen op een excursie. Die zei: “Ga maar kijken.” Op een kennismaking voor geïnteresseerden zaten leden en medewerkers door elkaar. Ik wist niet wie wat was. Na twee dagen heb ik mijn contract getekend.

Mijn zoon van 14 was een dag mee. Op de terugweg zei hij: “Er zijn wel heel veel begeleiders.” “Met wie heb je dan gewerkt?” “Met Gerrit.” “Ja, dat is een lid.”

Voor de Kerstmarkt vraag ik aan alle toeleveranciers of zij spullen voor die markt hebben. De leden kunnen dan gratis uitzoeken. Bram loopt als Kerstman rond. Iedereen laat het werk dan even liggen. Iedereen komt.

Voor de kledingmarkt vraag ik ook aan eigen familie of ze kleding beschikbaar hebben. Die weten nu al lang, dat ik dit jaar weer met die vraag kom, en leggen er al kleding of andere spullen voor opzij. Zo sprokkelen we bij een verhuizing soms een hele inboedel bij elkaar.

Bram op de Kerstmarkt.

Bespiegelingen

“Het voelt als een familie”, is een vaak gehoorde uitspraak.

Wanneer je opgenomen bent of dagbehandeling krijgt in een ggz instelling ben je als cliënt voor die tijd afgesloten van de maatschappij, met daarin het ‘normale’ familieleven. Bij een zorgboerderij, met al het leven wat daarbij hoort, doordringen maatschappij en instelling elkaar veel meer. Maar dat is nog geen garantie dat een cliënt een zorgboerderij ook als ‘familie’ ervaart.

In het ‘normale’ familieleven zijn er gewoontes over bijvoorbeeld hoe laat een ieder opstaat en naar bed gaat, hoe laat de maaltijden genuttigd worden. Als er dan ’s nachts iemand huilt, gaat er wel iemand kijken. In een instelling worden de gewoontes tot regels gemaakt. Iedereen moet zich aan de regel houden, niet omdat je met elkaar zo’n gewoonte hebt, maar omdat de regel top-down is vastgesteld en gehandhaafd wordt.

Ook niet elke familie wordt als ‘familie’ ervaren. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer macht en angst een rol spelen in de onderlinge relaties.

Vanuit het familiegevoel is er geen behoefte om werk- en privéleven te onderscheiden en er een grens tussen te trekken. Het is allemaal familie en het is allemaal werk. En het geeft beide energie. De

scheiding tussen werk- en privéleven en het bewaken van de grens daartussen komt toch vooral voort uit het beleven dat werk energie kost en dat je je dan thuis, privé, weer moet opladen. Dat is het 'gekke', wat 'normaal' gevonden wordt.

Iedereen bij BijBram doet ertoe en maakt deel uit van het geheel. Iedereen staat naast elkaar, leert van elkaar en draagt samen zorg voor mensen, omgeving en het dagelijks leven. Gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid zijn belangrijke waarden bij BijBram. Je kunt niet 'verkondigen': "We zijn familie", of "We willen familie zijn". Het is voortdurend wakker zijn voor hoe je het zelf 'normaal', 'als familie' zou doen. Je verankert je werk voortdurend in een positief ervaren en beleefd 'familiegevoel'. Dat kun je niet van tevoren vastleggen. Dat blijft een zoeken en aftasten, in gesprek met elkaar. Vooral een gesprek waarin de ervaringen gedeeld worden en het 'duiveltje' van het willen vastleggen buiten de deur wordt gehouden.

Hoe pak je nou de essentie van deze ervaringen? Welke werkrichting spreekt eruit? Is het 'verwelkomen en tegelijk omarmen'? Is 'omarmen' toch te klef, te benauwend? En het 'verwelkomen' juist nog teveel van een afstand? Het 'verwelkomen' zit ook in het 'gezien worden'. Tegelijkertijd is het ook actief naar de ander toe. Het is niet de familie waarin je door geboorte terecht bent gekomen. Het is een actief verbinden met de ander en dat ook van de ander naar jou toe toelaten. Het is **'gewaarwordend verbinden'** als werkrichting geworden.

Albert (rechts) in de bibliotheek

Albert

Sinds mijn puberteit ben ik verslaafd aan alcohol. Later kwamen daar drugs bij. Het werd een jarenlange strijd met minstens tien opnames: afkickklinieken, crisisopvang, behandeltrajecten. De verslaving veranderde me en ik was soms best wel een hufter. Meerdere keren ben ik clean geworden, maar telkens viel ik na thuiskomst binnen een paar maanden terug. Steeds weer raakte ik in een isolement. Het was dweilen met de kraan open.

Via het sociaal team van de gemeente kwam ik bij BijBram terecht. Ze hebben me letterlijk hier gebracht: "Stap maar in, dan gaan we er naar toe!" Ik kon er na een week al terecht en niet eerst pas over twee maanden een intake. Dan zou ik zeker weer teruggevallen zijn. Een schreeuw om hulp was er eerst heel lang niet. Toen die er was, was ik er klaar voor en dan moet je ook volgende stap kunnen maken.

Daar kon ik 'ambulant' afkicken: overdag werken op de boerderij en 's avonds gewoon naar huis. Dat ging in het begin goed, tot ik toch weer een flinke terugval kreeg. Maar anders dan in eerdere trajecten werd ik hier niet losgelaten. Ik werd nog steeds opgehaald, en er kwam zelfs iemand op zondag bij me langs om te kijken hoe het ging. Welke instelling doet dat nou?

BijBram bleek een plek waar ik mezelf kan zijn en kan ontdekken wat ik leuk vind. Ik help bijvoorbeeld graag bij verhuizingen. Op een drukke dag lopen er hier zo'n veertig mensen rond. Van allerlei pluimage: verschillende geloofsovertuigingen, mensen met een crimineel verleden, psychische problemen, verslaving of een licht verstandelijke beperking. Toch gaat dat moeiteloos samen. Er is respect, er wordt gepraat, gelachen en voor elkaar gezorgd. Je ziet sommige mensen vaker dan je eigen familie. Het gaat vanzelf: geven en nemen. In het begin hielpen ze mij, nu help ik anderen.

Ik denk dat dat kan omdat bij BijBram mensen niet in doelgroepen of diagnoses ingedeeld worden. En omdat er geen duidelijke hiërarchie is tussen begeleiding en leden. Iedereen telt mee. Het klinkt misschien zweverig, maar ik heb mezelf hier na jaren weer gevonden. De rustige, behulpzame Albert, die vaak serieus is maar ook een grap kan maken. Nu werk ik samen met anderen aan het BijBram-plan. Daarmee krijgt peer support – elkaar actief helpen in herstel – een nog centralere plek.

3. Dagbesteding, behandeling en ambulante begeleiding in één organisatie

Ervaringen

Er zijn zo vaak aanmeldingen van 'uitbehandelde' mensen. Er wordt al zoveel van tevoren gevraagd. Hier hebben we een kennismaking, geen intake. Kom maar kijken, mee-eten, wennen. We kijken waar we uitkomen. We kijken naar wat er wel kan.

Op de dagbesteding kan iemand herinnerd worden aan het innemen van medicatie. We kunnen even minder of juist meer dagbesteding inzetten als dat nodig is. Op een andere plek begin je vaak niet vanwege de risico's. Hier halen we iemand van huis op.

Voor iemand dreigde er een zorgmachtiging afgegeven te worden. Familie zag dat, vanwege andere ervaringen, echt niet zitten. We hebben een schema gemaakt, de familie er elke dag ook bij betrokken, een Spartaanse slaappleaats hier ingericht. Het werkte.

Toen ik 's avonds om 21:00 uur belde, omdat er een opname nodig was, kwam ik er echt niet door. En ik was 's middags om 16:00 uur al begonnen te bellen. Huisartsenpost: nee, ziekenhuis voor spoedopname: nee. De psychiater belt: ja. De psychiater heeft wel een ingang. De meeste zorgboerderijen hebben geen psychiater, die intern aanwezig is.

We wachten niet op een indicatie. Je moet het ijzer smeden als het heet is.

Een detox betekent normaal 24 uren opname in een kliniek. Hier durven we dat wel ambulante aan. Ik ben er ook overdag dan niet die volle zes weken, maar ik ben wel altijd bereikbaar. We delen dat vooraf in het team. We kunnen dat maar een paar keer per jaar goed doen en ook niet elke aangemelde crisis opvangen. Dat is het nadeel van de goede naam die we opbouwen. Bepalend is ook of we een band met ouders of thuisfront hebben of snel kunnen opbouwen. Zij moeten wel meedoen in zo'n ambulante traject.

Je komt hier gewoon, ook al heb je een klote dag. Ieder doet mee naar zijn/haar kunnen. Het ophalen en brengen is een hulp om hier te

kunnen zijn. Je wordt ook 10 minuten van tevoren gebeld, zodat je rustig aan je tas kunt pak-ken en klaar staat. Er wordt niet gevraagd of je vandaag mee wil, nee: "Ik ben er over 10 minuten." Het zou anders zo makkelijk zijn om niet te komen, te bellen met een smoes. Na een paar dagen wordt de drempel dan alleen maar groter. De dagbesteding zorgt ervoor dat je niet in een isolement wegzakt.

Eén van onze leden zit in een kliniek in Rotterdam op een afdeling met mensen die met geweldsincidenten van doen hebben. Een lid haalt dat lid toch één dag per week op, ook al krijgen we dat niet betaald.

Ik kom uit de bouw en doe hier veel onderhoudsklussen. Ik was bezig met de reparatie van de dakgoot. De psychiater hielp mij. Ik heb hem geleerd hoe een dakgoot te solderen. Tijdens dat werk hadden wij ons gesprek.

Hier is zowel behandeling als dagbesteding. We doen alles met elkaar. Ik zag Jordi dan ook de hele week en niet alleen 20 minuten. Als psychiater ben ik daarmee toegankelijker, makkelijker aanspreekbaar. Alles ontstaat organisch.

Ik werk al jaren in de ggz. Hier, bij BijBram, krijg ik concrete handvatten om therapie en behandeling af te kunnen bouwen. De gelijkwaardigheid hier waardeer ik zeer. Dat er aangepakt wordt, geregeld, afspraken nagekomen, dat er vertrouwen is. Heerlijk.

Ochtendstemming Ameide

Dat er wederzijds vertrouwen ontstaat heeft tijd nodig. “Ga het maar doen” is de houding naar mij toe en naar de leden toe. Nu, na drie jaar, gaat dat proces al vanzelfsprekender.

Hier maakt het niet uit, dat ik nog relatief jong ben. Het gaat niet om status, maar om met zorg met elkaar te leven. Aanwezig te zijn, flexibel te zijn. Ik zet mijn werktelefoon niet uit om 17:00 uur. Kom soms ook zondag op bezoek. We zijn allemaal mens, gelijkwaardig.

Ik werk als ambulante begeleidster veel alleen. Elke twee weken hebben we teamoverleg. Als ik met iemand geen klik heb, dan meld ik dat of ik spreek direct een collega aan om die persoon van mij over te nemen. Je bespreekt hoe je er samen uitkomt. Ik sta er niet ialleen voor.

Ik ben ambulante begeleider. Er zijn nu zes plekken voor begeleid wonen. Dat groeit hopelijk door naar 12. Ik heb voor een lid een bank geregeld van Marktplaats, gratis. Ik mocht het busje van hier gebruiken en heb die in mijn vrije tijd opgehaald en bezorgd. Als het kan, waarom niet? Niet eerst veel praten en dan een plan, maar ga maar kijken in je netwerk. Het is hier gelijkwaardiger. Ik mag zowel een lid als Bram, de oprichter, in de zeik nemen.

Iedereen is aanspreekbaar, benaderbaar. Terwijl we samen een klus aan het doen zijn spreek ik ook iemand die ik begeleid. Soms laat ik mijn rapportage door een lid schrijven. Sommigen vinden dat wel grappig dat ze het zelf ook uittypen.

Samen genieten van de eerste zonnestralen in de lente.

Bespiegelingen

Kenmerkend voor BijBram is, dat de lijnen kort zijn en door elkaar heen lopen. Dagbesteding, behandeling en ambulante begeleiding zijn deel van één organisatie. Wanneer het voor iemand, die ambulante begeleid wordt, zinnig is om een dag mee te doen op de dagbesteding, dan kan dat. Een gesprek met de psychiater kan plaatsvinden terwijl een lid bezig is met een klus in de dagbesteding. De psychiater is ook op dag één te spreken en niet pas na maanden, nadat iemand al vier keer zijn verhaal aan telkens andere personen, opklimmend in opleidingsniveau, heeft verteld.

In de aanloop naar de verkiezingen najaar 2025 toont NRC in een serie, 'De doorbrekers', de mensen die – nu Nederland 'stilstaat' – het heft in handen nemen. Een reportage van 15-09-2025 door Frederiek Weeda gaat over de jeugdhulp in Veendam:

“Veendam veranderde de jeugdhulp vanwege de wachtlijsten. Sinds twee jaar is er nog maar één aanbieder voor ambulante jeugdhulp: Jep. Met enkele organisaties achter de hand, voor als het te druk wordt.

Jep heeft geen kantoor. Ouders melden zich bij een hoogopgeleide professional van Jep, zoals Hueting, die meteen, binnen een paar gesprekken, lichte van zware problemen scheidt. Bij lichte problemen volgen onmiddellijk oplossingen. ... Dus: Vertragen aan het begin: een goed gesprek met ouders en kinderen. 'Dat kost tijd maar levert betere hulp op'. ...

Wat bleek? Binnen twee jaar verdwenen de wachtlijsten in Veendam, daalt de schooluitval en zijn er minder crisissituaties. ...

Het hele „rapportagecircus” – de kostenverantwoording per gezin – heeft wethouder Grimbergen verkleind. Eén keer per maand praat iemand van Jep met een ambtenaar, één keer per kwartaal met haar over de kosten. En de kosten zijn lager dan in 2021.

Intussen vragen gemeenten uit heel Nederland informatie aan over de Veendamse werkwijze.”

Er is een grote verwantschap tussen de aanpak bij BijBram en wat in de reportage over Veendam geschetst wordt. Mensen worden en voelen zich ook direct 'gezien'. Daarmee gaat er gelijk 'een knop' om. Dat wordt in vele bewoordingen in voorafgaande en nog volgende ervaringen verwoord. De verschillende disciplines zijn benaderbaar en de medewerkers gedragen zich gelijkwaardig. Deze aanpak heeft een de-escalerend effect op de problematiek waarmee men binnenkomt. Dat werkt kostenbesparend.

Een kern van het werken bij BijBram is, anders verwoord, dat er voortdurend meebewogen wordt met de individuele mensen, met zowel leden als medewerkers, met het gegeven van hun situatie. In die situatie wordt naar een bij dat individu passend antwoord gezocht. Dat zoeken naar een passend antwoord vraagt op bepaalde momenten juist het innemen van een stellende werkhouding. Er wordt niet voortdurend gevraagd: "Hoe gaat het met je?", of "Wat wil je?". Er wordt vanzelfsprekend vanuit gegaan dat bepaalde zaken gewoon gebeuren. En dan wordt niet vergeten om ook af te tasten hoe het met iemand gaat. Uitgedrukt in twee werkwoorden wordt deze dynamische werkrichting beschreven met: **'Aanpakkend meebewegen'**.

Peter bij het maken van lekkernijen.

Peter

Ik ben nu acht á negen jaar bij BijBram. Ik ben altijd bakker geweest en hier kan ik dat werk weer doen, maar dan als hobby. Dat vind ik fantastisch.

Mijn weg naar BijBram begon met iets heel zwaars. In mijn jeugd heb ik een trauma opgelopen. Ik heb dat jarenlang voor mezelf gehouden. Pas zo'n vijftien jaar geleden kwam het naar buiten. Dat heeft veel losgemaakt. Ik raakte in een diep dal, gebruikte veel alcohol en werkte overdreven hard – honderd uur per week was niks. Ik ben daarvoor behandeld, maar ik voelde me in de reguliere zorg vaak niet echt begrepen. Ze hielpen me met het drankprobleem, maar niet met wat daaronder lag.

Via iemand uit mijn omgeving kreeg ik het advies om eens bij BijBram te kijken. In het begin twijfelde ik enorm. Het woord 'zorgboerderij' gaf mij het gevoel dat het alleen voor mensen met een beperking was. Ik vroeg me echt af of ik daar wel thuishoorde. Maar toen ik vaker kwam en verhalen van anderen hoorde, veranderde mijn beeld. Die gesprekken die raakte me. Ik zag hoe

mensen hier een kans kregen en hoe ze werden gesteund door de 'familie' van BijBram.

Wat mij vooral opviel, was de gelijkwaardigheid. Iedereen praatte gewoon met elkaar: psycholoog, psychiater, begeleider, lid – allemaal op hetzelfde niveau. Dat gaf me vertrouwen. Ik voelde me veilig genoeg om me te openen. Juist door die kleine momenten van aandacht merkte ik: hier zien ze mij echt.

BijBram is voor mij een plek waar ik met heel veel plezier naartoe ga. Hier kan ik weer bakker zijn. Ik bak brood voor hier en voor de dorpswinkel. Ik kan mijn eigen gang gaan. Ik bestel wat ik nodig heb zelf. Ik ben wel kien op wat ik uitgeef en wat het opbrengt. Ik vind belangrijk dat je er ook iets uit kunt halen.

Het meeste werk doe ik alleen, soms heb ik hulp. En ik organiseer ook af en toe een bakmiddag. Ik begin om 07:15 uur. Het brood moet klaar zijn voor de middag en heeft vier uur nodig. Ik probeer nieuwe varianten: maisbrood, brood met courgette. Als het eenmaal verkoopt, dan hanteer ik daarna een vast recept.

Hoe beter ik word, hoe meer ik kan.

Ik krijg vrijheid, er is vertrouwen en ik kan mezelf zijn. Door mijn tijd hier ben ik veranderd. Ik sta meer voor mezelf, laat minder over me heen lopen en durf mijn mening te geven. Ik blijf leren, maar ik laat niet meer alles gebeuren zoals vroeger.

Ik ben een tevreden mens geworden. Ik ben blij dat ik hier ben en dat ik hier mag doen wat bij me past.

4. Initiatief wordt gewaardeerd en gehonoreerd

Ervaringen

Als er een nieuw lid of medewerker komt, dan is onze instelling, en dat zeggen we ook: “Geef het een kans, je hoeft niet nu al te beslissen, doe een tijdje mee”.

Leonie: Als iemand zegt: “Dat is niks voor mij!”, dan is mijn reactie vaak: “Zullen we het een kans geven?”

Ik begin met één iemand te badmintonnen. Dan komt een ander erbij en zo groeit het. Met yoga heb ik wel een flyertje gemaakt. Ik pak het samen met iemand op, die maakt weer anderen enthousiast. Mensen kunnen er ook omheen zitten en gewoon kijken. Als iets niet aansluit is dat jammer, maar ook okay.

Een lid wilde, voor een borstamputatie, heel graag zwemmen. Met een groep van zes vrouwen zijn we een lang weekend naar een Center Parks met tropisch zwemparadijs geweest. Ik heb het Bram gevraagd. Dat kon gewoon. Mijn collega reageerden met: “Dat moet wel een pittig weekend zijn geweest met 6 zulke ‘zware’ leden.” Ik was echter met zes supervrouwen op stap geweest. Gewoon in mijn vrije tijd.

Esmee had een bepaald doel in de behandeling behaald. Op de vraag van haar begeleidster hoe ze dat wilde vieren, gaf ze aan dat ze wilde waterskiën. Haar begeleidster is mee geweest en heeft meegedaan. Ik denk dat Esmee haar moest ondersteunen. Zij vond het doodeng.

Ik was afgelopen zondag in de buurt en heb toen een verhuizing gerealiseerd. Ik had twee uur de tijd. Ik heb de achterbank in de auto plat gedaan. Ik rij een paar keer heen en weer. Diegene voor wie het was, was niet al te aardig. Ik zag dat dat door de stress kwam. Na afloop was er weer rust. Om zoiets op zo’n manier te doen, wordt hier, bij BijBram, gewekt. Dat zoiets dan positief werkt, versterkt mijn motivatie. Voorheen, toen ik in de reguliere ggz werkte, werd de autonomie van de cliënt én die van mij afgepakt.

We hebben hier geen baas, we doen het met elkaar, er is niet iemand die de lakens uitdeelt. Iedereen neemt zijn of haar verantwoordelijk-

heid. Ik ben wel verantwoordelijk voor het geheel van de werkplaats. Met drie mensen heb ik een speciaal overleg, na het ondernemersoverleg. Hoe vliegen we een klus aan? Het is de taak van de één om de mensen erbij te betrekken. Hij legt het werk aan anderen uit. Hij springt in waar nodig. Ik ben technisch onderlegd. Mensen kunnen op me terugvallen. Over wanneer iets geleverd moet worden, bijvoorbeeld, ben ik transparant. En wanneer dat niet lukt, lossen we het op. Of ik ga zelf nog aan de slag na vieren.

Er was een keer iets niet goed met een picknicktafel. Dan gaan we een half uur staan kijken wat er mis is en hoe we het kunnen oplossen. Geen druk.

Je wordt overal bij betrokken, ik ben geen nummer hier. Vorige week zijn we samen met de timmerman en een collega naar Barneveld gegaan om nieuw werk te bekijken. Er was de vraag of we poorten wilden maken. Een uitdaging. Een groot feest. Misschien gaan we er wel 25 per week maken. We doen het met elkaar. Niet één iemand stuurt aan.

De silo vond ik spuuglelijk. Ik heb het initiatief genomen om daar klimplanten (Jasmijn, e.d.) tegen aan te laten groeien. Wanneer dat alleen al tot ooghoogte is, dan oogt het letterlijk al anders. De schoonheid, de geurmuur. Ik vraag hulp daarbij, ik ben zelf niet handig. Ik weet wie wel handig is. Ik vraag dan: "Kun je erover nadenken? Heb je tijd? We willen dit. Wat heb je liggen?" Ik werk zelf mee en heb de bak onderaan vol grond geschept.

De silo met de beginnende begroeiing,

Waar zit de fout?

Ik ben hier de fietsenmaker. Ik neem zelf mijn werk mee hierheen. Er was een plek waar ik mijn werkplaats kon inrichten. Oude fietsen knap ik op en verkoop die weer of geef die aan iemand die het niet kan betalen.

Ik betrek mensen die moeilijk mee kunnen komen bij het werk dat ik doe. Er zijn meer mensen die interesse tonen voor mijn fietsenmakers werk. Ze vragen of ze mogen/kunnen helpen. Een lid heeft vroeger een fietsenzaak gehad, gespecialiseerd in racefietsen. Hij gaat nou die racefiets repareren.

Er kwam hier iemand in een rolstoel. Gewoon hier zijn en de rust beleven was al voldoende. Ik ving toen op dat deze persoon van spelletjes hield. "Okay, die ook!" Zij doen nu samen spelletjes en leren elkaar nieuwe spelletjes.

Als iemand al zoveel dagen zichzelf niet gesneden heeft, gaan we naar het strand om het te vieren. Dat kan allemaal.

Een vrouw was ernstig ziek en vroeg Bram om op haar twee paarden te passen. Bram zegt, terwijl hij niets met paarden heeft: "Breng ze maar". Die vrouw is toen overleden en haar paarden bleven. Eén ervan is er nog steeds en die heeft gezelschap gekregen van een ander paard. Zo is het gekomen dat hier paarden zijn.

Toen ben ik acht jaar geleden gekomen en ik wilde iets met paarden. Ik heb hier jonge paarden heen gehaald om mee te fokken.

Er wordt altijd plaats gemaakt. Er wordt mee gedacht. Nooit: "Het kan niet."

In het begin was ik wel verbaasd over het vertrouwen dat gegeven werd.

Ik ben nu vijf jaar clean en mag nu de bus rijden. Dat geeft veel vrijheid. Ik hoorde van een ambulancebroeder, toen er hier een calamiteit was, dat het tot achter op het erf bereikbaar moest zijn. Ik neem sindsdien de verantwoording op me voor het parkeren op het terrein hier.

Hier kan ik de hele week aan de slag, met allerlei klussen. Ik hoef dan niet thuis te zitten. Bijvoorbeeld verhuizingen met de bus, tenten opzetten op de camping voor de vakantie. Ik leer anderen om op een veilige manier om te gaan met machines, bijvoorbeeld met de zaagmachine. Je moet daarvoor een stevige ondergrond hebben en hem niet zo op het grind zetten.

Chantal: Het zit in jouw aard om te organiseren. Die kansen zijn hier en die pak je ook.

Bespiegelingen

Je kunt bij BijBram dus gewoon je eigen bedrijf beginnen! Mij valt op, dat bijvoorbeeld de fietsenmaker direct een sociale kleur aan zijn onderneming geeft. Hij kijkt om zich heen naar de anderen en is niet op persoonlijk gewin uit. Blijkbaar werkt de manier van doen van BijBram aanstekelijk.

Iedere dag biedt kansen om mee te doen, te leren en ervaringen op te doen, op een manier die past bij eenieders tempo. Ontwikkeling en kwaliteit van leven beginnen niet later, maar vandaag. Dat is een kernwaarde bij BijBram, dat leven en meedoen nu gebeurt en dus nu opgepakt wordt.

Hoe eenieder met zichzelf omgaat, heeft invloed op de ander en op de plek waar men samen is – en andersom. Mens, omgeving, gezondheid en relaties zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Men realiseert zich bij BijBram dat alles met elkaar in verbinding staat.

Er wordt samengewerkt. Met het bezig zijn, draagt eenieder bij aan fysieke én mentale gezondheid, ieder op zijn eigen manier. Beweging en activiteit zijn verweven in de dag, is onderdeel van het leven.

De leden en medewerkers worden niet alleen als persoon gezien, maar juist ook in hun initiatief. Ze worden niet alleen gewaardeerd om wie ze zijn, maar ook om wat ze doen. Het is niet op het ego van de ander gericht. Dit herkennen en versterken van iemands initiatief helpt de leden en medewerkers om een verbinding aan te gaan met de wereld om hen heen en niet langer opgesloten te zitten in zichzelf, in hun eigen problematiek. Er ontstaat een beweging voorwaarts en naar buiten: **'waarderend versterken'**.

Jo-Anne aan het uitmesten van de paardenbox.

Jo-Anne

Samen met mijn ouders en twee zussen groeide ik op in Gorinchem. Thuis was het niet altijd rustig, mijn ouders hadden vaak ruzie en mijn vader was veel weg. Mijn ouders zijn wel nog steeds bij elkaar. Met mijn jongere zusje kon ik niet zo goed opschieten, met mijn oudere zus wel.

Ik zat op een christelijke basisschool. De eerste jaren gingen wel prima, maar vanaf groep 4 begon de ellende. Ik werd heel erg gepest, vooral omdat ze vonden dat ik te dik was. Eerst waren het woorden, later stond er een groep jongens me op te wachten en werd ik in elkaar geslagen. Dat heeft ongeveer vier jaar geduurd. In eerste instantie zei ik er thuis niks over, tot ik een keer huilend thuiskwam en ik het niet meer kon verbergen. Mijn ouders gingen toen zelf naar school en spraken die jongens meerdere keren aan, maar het stopte niet. Ook school deed er niks aan nadat mijn ouders dit meerdere keren bespreekbaar hebben gemaakt. Uiteindelijk kon ik mijn opgekropte verdriet niet meer onderdrukken en sloeg ik die jongens één voor één in elkaar. Dit heeft ervoor gezorgd dat het pesten op hield.

Ik ben in die tijd heel onzeker geworden. Voor ik naar de middelbare school ging, ben ik tien kilo afgevallen met behulp van een diëtiste voor kinderen. Het eerste jaar daar ging nog wel, maar daarna begon ik te blowen. Thuis werd ik agressief en er was veel sprake van vechtpartijen en huiselijk geweld. Ik ben meerdere keren met politie uit huis gehaald en via jeugdzorg in de crisisopvang en instellingen terechtgekomen. Op mijn vijftiende kwam ik bij De Hoop. Daar kreeg ik veel medicatie, waardoor mijn woedeaanvallen onderdrukt waren. Maar ik ontmoette er ook mensen die harddrugs gebruikten en daar ben ik toen in meegegaan. Alcohol, cocaïne en XTC tot het punt dat het leven voor mij geen zin meer had.

In 2017 kwam ik bij Yes We Can terecht. Dat heeft me een tijdje geholpen, vooral omdat de band met mijn ouders daar beter van geworden is. Maar toch bleef ik constant terugvallen in oude patronen en middelengebruik. Ik had een relatie waarin veel alcohol en drugs gebruikt werd en ik fysieke mishandelingen heb meemaakt. Tijdens deze periode ben ik dagelijks amfetamine en 4-MMC gaan gebruiken wat er toe leidde dat ik 25 kilo afgevallen ben in twee maanden tijd. Tijdens mijn jeugd ben ik ook meerdere keren slachtoffer geweest van seksueel misbruik. Ik ben later opgenomen geweest in een traumakliniek om van de traumatische ervaringen uit mijn jeugd los te komen.

Er volgde meer opnames, onder andere bij Antes in Rotterdam en Poortugaal. In 2021, na mijn laatste afkickkliniek, kwam ik bij BijBram terecht. Eerst dacht ik: ik heb geen dagbesteding nodig, ik kan toch gewoon werken? Maar op advies van mijn psycholoog ben ik het toch gaan proberen. Ik kwam bij de paarden terecht, want ik reed zelf ook al jaren paard. Wat me meteen opviel bij BijBram, was dat er geen verschil was tussen begeleiding en cliënten. Iedereen was gewoon mens. Dat voelde heel bijzonder. Ik voelde me er thuis en ben vanaf het begin eigenlijk niet weggebleven.

Na een tijd mocht ik zelf mensen ophalen en kreeg ik meer verantwoordelijkheid. Dat gaf me vertrouwen. Uiteindelijk ben ik

gaan werken in een dierenziekenhuis. Echter kon ik daar niet meer dan twee dagen werken. Toen ben ik in dienst gekomen van BijBram. Nu werk ik hier, volg ik de opleiding Social Work en begeleid ik mensen die net als ik ervaring hebben met verslaving en psychische problemen.

Ik voel me hier echt op mijn plek. En ik ben nog steeds aan het groeien. Mijn droom is om mijn ervaring nog meer in te zetten, bijvoorbeeld via peer support. Maar eerst wil ik mijn opleiding afmaken. Voor het eerst heb ik echt weer zin in de toekomst.

5. Wederkerigheid

Ervaringen

Ik doe iets voor de leden in mijn weekend. Leden helpen ook mijn dochter met haar verhuizing. Het is wederkerig.

We verdienen geld aan opdrachten. Ik laat zien dat we dat besteden aan boksles, o.i.d.. Niemand voelt zich hier tekort gedaan. Niemand vraagt om beloning. Het wordt niet uitgerekend. Iedereen krijgt ook van alles. Ik ga dingen hier ook anders zien. Ik krijg lekker eten hier. Mijn hond mag mee. Op een keer ontsnapte mijn hond naar de paardenbak. Ik heb daar een gesprekje met twee leden. En dat mag ik mijn werk noemen!

Familie mag altijd aanschuiven of meekomen, zoals mijn kinderen een paar jaar geleden tijdens schoolvakanties. De leden vragen nu hoe het met de studie van mijn kinderen gaat. Zo deel ik ook mijn leven met hen.

In de schoolvakanties komen kinderen ook mee met de medewerker/ster. Aan tafel wordt er dan opeens geen vunzige taal gesproken. Wij hoeven dat niet te verbieden. De zo gecreëerde omgeving wekt dat.

In gesprek tijdens het werk.

Veel leden zijn 24/7 beschikbaar. Veel medewerkers ook. Maar het is geen dwingende regel, niet voor leden en niet voor medewerkers.

Er voor iemand zijn wordt niet bepaald door klok of dag.

Een lid, die in het begeleid wonen zit, wilde stoppen met de begeleiding. Het weekend is dan voor zo iemand een uitdaging om door te komen. Ik nodigde haar uit om op zondag samen te gaan lunchen. Ik vind dat ook gezellig. Ik overleg met niemand. Ik doe dat. Dat is normaal hier. Werk en privé vloeien samen. Dat is juist leuk en daarom kan het.

Een lid bakt graag koekjes. We spreken dan af dat de eerste week voor hier is. De tweede week is voor de verkoop, waarmee er geld komt voor bakspullen. De derde week is voor mensen die niet veel te besteden hebben.

Ik kwam bij een lid en die had pannenkoeken gebakken voor hem en mij!

In mijn vorige werk, als verpleegkundige in de gehandicaptenzorg, was er veel structuur, programma's en stress, altijd een tekort aan personeel. Ik werd dan weer gebeld of ik kon invallen. De twee jaar dat ik hier werk ben ik nog nooit gebeld. Leden zien ook de noodzaak als er iemand onverwacht uitvalt en nemen dan het initiatief: "Zal ik het effe doen?"

Bespiegelingen

De wederkerigheid, die in het vorige hoofdstuk terloops al aangeduid werd, komt in deze ervaringen expliciet naar voren. Het is dus het 'bijzondere' dat het werken bij BijBram als deel van je 'normale' leven genomen wordt. 'Werken' wordt juist niet speciaal gemaakt, iets dat buiten het normale leven plaats vindt. Dat is onlosmakelijk verbonden met het 'boeren': De koeien worden al voor 08:00 uur gemolken, een kalf wacht ook niet met geboren worden tot het kantoortijd is. Wanneer het droog is moet er soms na vijven nog water gegeven worden. Wanneer het hooi van het land af moet, dan werk je door tot de klus geklaard is.

Je kunt bij het ophalen van de koeien, 's ochtends vroeg, opeens de zonsopkomst beleven. Zo alleen met een koe en haar net geboren kalf, ontroerd. Samen het hooi op tijd binnen gehaald hebben, geeft veel voldoening. Het actief beleven van de natuur schenkt zo ook veel. Die wederkerigheid is dus geen onderhandeling, in de zin van "ik geef wat en wil er ook wat voor terug hebben". De omgeving waarin gewerkt en geleefd wordt, draagt bij aan welzijn en veiligheid. Rommel, onveiligheid of schade, wordt opgepakt. Er wordt met elkaar verantwoordelijkheid genomen voor een schone, veilige en prettige omgeving – op het terrein, ambulant en binnen behandeling. Wederkerigheid wordt bij BijBram ook opgezocht in het sociale leven, het leven van alledag. Zowel medewerkers als leden pakken dat op. Het is een geven en delen: **'gevend delen'**.

Paarden naar de bak brengen.

Tessa

Mijn thuissituatie was instabiel. Mijn vader kampte met een verslaving, werd opgepakt en kwam drie jaar in de gevangenis terecht. Toen hij weer vrijkwam werd de situatie niet beter. Uiteindelijk werd het contact met hem verbroken en stond mijn moeder er alleen voor. Als oudste voelde ik al heel vroeg verantwoordelijkheid, vooral richting mijn broertje. Toen ook hij in de problemen kwam, leek de ellende, die ik met mijn vader had gekend, opnieuw te beginnen. Er waren bijvoorbeeld momenten dat ik niet naar huis kon omdat het niet veilig was. Dat is eigenlijk tot op de dag van vandaag doorgegaan. Mijn vader overleed vorig jaar aan de gevolgen van zijn verslaving – in dezelfde week dat ik beviel van mijn tweede dochter.

In mijn jeugd waren er vaak hulpverleners en instanties betrokken bij ons gezin. Maar ik voelde me meestal niet serieus genomen. Ze gaven adviezen die totaal niet pasten bij de werkelijkheid. Ook toen mijn broertje hulp kreeg, herkende ik datzelfde onbegrip. Ze hadden totaal geen idee waar ze over praatten en dat vond ik tenenkrommend. Het vertrouwen in de hulpverlening ben ik daardoor wel kwijtgeraakt.

Op jonge leeftijd begon ik met werken in een winkel. Op eigen kracht werkte ik me op tot assistent-bedrijfsleidster. Toch

voelde ik dat er iets miste. Via de zoon van Bram, kwam ik terecht bij BijBram. Ik zei toen nog dat ik écht geen hulpverlener wilde worden, want die kwamen toch hun afspraken niet na. Maar al snel zag ik dat het bij BijBram anders werkte. Hier kon ik samen met de leden de paarden verzorgen en tegelijkertijd ontdekken hoe je echt het verschil kunt maken.

Dat was het begin van mijn ontwikkeling. Ik haalde uiteindelijk mijn Hbo-diploma Social Work en werk nu alsnog als ‘hulpverlener’, maar op een manier die bij mij past. Het gaat om nabij zijn, samendoen, kleine dingen die een groot verschil maken.

Toch blijft het verleden soms zwaar. De stress van vroeger, de afstand binnen het gezin – dat laat je niet zomaar achter je. Maar bij BijBram heb ik geleerd hoe belangrijk het is dat je ruimte krijgt.

Ik droom ervan om ooit samen met de leden mooie Gelderse paarden te fokken. En iets te betekenen voor dak- en thuislozen. Want ik weet hoe belangrijk het is om een band op te bouwen met mensen die zeggen dat ze geen hulp willen, maar die het misschien juist het hardst nodig hebben.

6. Aansluiten bij individuele ontwikkeling

Ervaringen

De leden kunnen kiezen uit opties: “Wil je nu een uitdaging met het timmeren van de poorten of ga je stenen losbikken?” “Ik zit vandaag niet zo goed in mijn lijf, laat mij maar stenen bikken.”

Een gewezen heftruckchauffeur, laat ik eerst eenvoudig werk doen. Hij wil zagen. We doen het twee keer samen, en dan kan hij alleen verder. Even later word ik erbij geroepen, omdat er iets mis ging. Het bleek met een verschil in houtsoort te maken te hebben. Hij wil timmerman worden. Mooi! Ik help hem op weg.

Niet iedereen is zo makkelijk te activeren, maar dan is een praatje hier al winst.

Ik kan lichamelijk niet zoveel, ik leid hier mensen rond.

Ik zeg soms tegen iemand: “Ik geloof dat je echt nog wel iets kan! Ik zie dat je er moeite mee hebt, zullen we het samen doen?” Niet te snel of een te grote stap.

Mijn inzet is: Kan het leven leuker? “Zijn er dingen waar je blij van wordt? Wat deed je eerder? Heb je hobby's? Waar was je goed in, toen, van voor de strubbels?” Ik ga op zoek naar iets gemeenschappelijks. Dat geeft herkenning. Ik wil dat ze trots zijn op zichzelf.

Een lid, van begeleid wonen, zit de hele dag binnen, behalve één keer per week voor het doen van de boodschappen. Ik heb die persoon opgehaald en voor een paar uur naar de dagbesteding gebracht. Ik kreeg eind van de dag een appje: “Was mooiste dag van mijn leven”.

Het heeft twee jaar geduurd, met eerst alleen begeleiding, voor ik bereid was naar de boerderij te komen voor ook dagbesteding. Dat mijn begeleidster zei dat mijn enige sociale contact de kassière bij de supermarkt was, raakte me. Ik wilde wel komen als er een klus voor me te doen was. Die was er wel. Kisten aardappels uitsorteren.

Ambulant begeleider: Bij de eerste kennismaking kon ik het niet aanzien wanneer iemand zo'n bestaan heeft: geïsoleerd, totaal onverzorgd (hij poept op een emmer). Bram zei wel dat je niet iedereen kunt helpen, maar ik houd hoop. Ik ben er, ik ga er naartoe. Dat doe je als mens.

Van 09:00 tot 10:30 uur lees ik. Daarna hard werken. Ik kwam 2x/week. En moest wel elke keer blazen om te zien of ik geen alcohol gebruikt had. Nu, na 7,5 jaar heb ik het plan opgevat om totaal te stoppen met drinken. Ik werk nu vijf dagen in de week in de speelkeuken, daar zit ik niemand in de weg en niemand bemoeit zich met mij.

Ambulant begeleider: Toen hij zich negatief over mij uitte, toen ik hem naar huis bracht, heb ik hem uit de auto gezet: "Ga maar naar huis lopen". Ik ben wel duidelijk.

Ambulant begeleider: Ik ben spullen gaan halen bij de Action, zodat hij creatief aan het werk kan. Die creativiteit moet erin zitten. Hij was ooit concert-fotograaf. Hij staat nu veel positiever in het leven.

Als medewerker kom je ook ergens vandaan. Ik heb ook aan de andere kant gestaan. Ik weet zelf hoe belangrijk het is om gehoord te worden.

Een gewezen bouwvakker had vasculaire dementie. Hij zat in een tehuis. Hij stond elke dag om 06:00 uur op en pakte zijn broodtrommel. De deur zat op slot, hij kon er niet uit. Vanuit BijBram werd hij elke dag opgehaald. Hier, in Ameide, zat hij op een stoel alleen te kijken. Hij ging mee naar de nieuwe werkplaats in Sliedrecht. Daar borstelde hij hout. Ik moest eraan wennen om dat niet sneu te vinden. Ik had niet verwacht dat dat zo diep bij mij zou zitten. Ik heb nooit met hem gesproken, hij heeft me alleen boos aangekeken. Bram: “Nee, hij zat opgesloten, hij is met nut opgestaan. ’s Middags pakte hij zijn fiets, die ’s ochtends meegenomen was, en fietste dan terug. Hij wilde autonomie.”

Sociaal ondernemer: Ik heb een commercieel bedrijf. Ik wilde niet geld geven, maar meedoen. Vroeger was ik enthousiast over iets wanneer het alsmar groter werd. Nu wil ik er als mens ook beter van worden. En zeker niet nog meer vergaderen.

Een ondernemer voor wie wij produceren vroeg hoe het financieel ging. “Een mooie negatieve winst.” “Dan betaal ik toch € 2,- meer per schutting.” Dan zijn we zeker niet meer de goedkoopste, maar dit voelde goed voor die ander. Die koopt trouwens ook liever een machine voor ons, dan ons geld te geven. Maar wat mij betreft komt ie ook meedraaien. Het gaat om die ontmoeting. Ik kom erachter dat die gewezen bouwvakker hetzelfde is als mij! Vroeger dacht ik dat het heel andere mensen waren. Het gaat om de innerlijke, menselijke verrijking. Zingeving. Er is veel meer dan alleen een bedrijf.

Bespiegelingen

Wat helend werkt is om gezien te worden en te beleven “er is ook voor mij een plek”. Individuele ontwikkeling wordt aangewakkerd door de nieuwe wereld die voor veel mensen bij BijBram opengaat. Het is telkens de kunst voor medewerkers en voor medeleden om te zien wat bij die ander aansluit, wat niet een overvragen, maar zeker ook geen ondervragen is. Groei is niet altijd comfortabel. Soms vraagt tot bloei komen om oefenen, volhouden of het aangaan van lichte weerstand. Er wordt met elkaar gezocht naar wat haalbaar is, met respect voor grenzen én met ruimte om deze stap voor stap te verleggen. Men ziet elkaar, spreekt elkaar aan en weet dat samen optrekken bijdraagt aan veerkracht, gezondheid en vertrouwen. Ontmoeting en contact zijn een basiswaarde bij BijBram. Signalen van lichaam en gevoel worden serieus genomen. Er wordt geluisterd én gehandeld.

Kernwaarde is, dat er gekeken wordt naar wat wel kan. “Kan niet” bestaat niet bij BijBram.

Positiviteit, openstaan, menselijkheid, liefde en hoop worden niet alleen als basishouding, maar ook als vaardigheid concreet ingezet: buiten het boekje denken, luisteren naar een verhaal, ja-zeggen en je laten verrassen. Zonder een dwingend verwachtingsbeeld bij die persoon: “je moet het zo doen”. Wel met een gezonde motiveringsdrang: “je kunt het, probeer maar, ik zie het jou doen”. Talent zinnig inzetten. Een zingevende omgeving. Ondersteunen bij wat als haalbaar en draagbaar ingeschat wordt en bij wat iemand zelf als haalbaar en draagbaar inschat: **‘aftastend realiseren’**.

Alice zorgt voor gezondheid en welzijn van de dieren.

Alice

Jarenlang werkte ik in winkels, gaf leiding aan een team en stond altijd klaar voor anderen. Maar ik kreeg ook te maken met psychische problemen. Binnen de ggz voelde ik me vaak niet gezien. Bij een bepaalde instelling werd zelfs ineens gezegd: "Dit is je laatste dag". Er werd geen afscheid genomen, niks. Dat deed zoveel pijn en gaf zo'n terugslag. Ook op een eerdere zorgboerderij gebeurden dingen die voor mij niet klopten, toen ben ik daar gestopt. Het paste gewoon niet.

Bij BijBram vond ik wél een plek waar ik me veilig voel. Ik kom er al jaren, al moet ik er bijna een uur voor rijden. Dat geeft niet, want alleen de rit ernaartoe maakt me al blij. Voor mij is het terrein van BijBram de echte wereld. De buitenwereld is hard, maar hier is het warm en menselijk. Wij zijn niet in de war maar de buitenwereld is in de war.

De dieren zijn voor mij belangrijk: ze geven onvoorwaardelijke liefde, iets wat je van mensen niet altijd krijgt. Maar vooral de

mensen hier maken het verschil. Iedereen let op elkaar. We zijn hier met zestig mensen, zestig karakters, en toch gaat het harmonieus samen. Het is eigenlijk één grote familie. Het voelt als één grote familie. Je ziet elkaar soms vaker dan je eigen familie. Er wordt gelachen, gepraat en gezorgd. Geven en nemen gaat hier vanzelf.

Ik voel me gehoord door mijn behandelaar. Ik kan echt alles bespreken. Soms doet zij iets kleins, dat veel voor mij betekent, zoals een appje sturen voor een ziekenhuisbezoek. Dat doet me zo goed, ik voel me gezien. Ook praktisch wordt meegedacht: als het thuis teveel wordt, maken we samen een lijstje. Ze zetten je hier echt aan het denken hoor. Ik heb nog nooit in mijn leven zoveel nagedacht als hier. Ze geven je hier kleine bouwsteentjes, en daar kun je zelf een heel gebouw van bouwen.

Zelf probeer ik ook bij te dragen. Ik vang nieuwe mensen op en steek anderen een hart onder de riem door bijvoorbeeld kaartjes te sturen naar wie ziek is. Gewoon om te laten merken dat we aan ze denken. Ik zie hoe belangrijk het is dat er vaste gezichten zijn, dat je weet dat iemand blijft. En ik zeg wel eens: “Je moet zelf een beetje in de war zijn om verwarde mensen te kunnen helpen”.

Natuurlijk blijft het leven soms moeilijk. Ik heb mijn terugvallen en periodes waarin het minder gaat. Maar bij BijBram voel ik me sterk en gesteund. Ik leer hier voor mezelf op te komen, en ik krijg rust en vertrouwen om verder te gaan. Daarom zeg ik: “Ik ga hier nooit meer weg. Al is het maar om anderen moed te geven”.

7. Een eiland in verbinding met de omgeving

Ervaringen

De kaders van buiten worden steeds strakker. Bij een beschikking is voorgeschreven wat je wel en niet moet doen. Wij gaan daar vrij mee om. Je ziet dat het werkt. Wij ploppen op in het systeem bij zorgverzekeraars, of bij gemeentes als een plek met positieve resultaten. Het hoeft niet altijd duurder te zijn in zijn geheel. Het is mooi als die organisaties ook met ons meebewegen.

Ik beleef een spanning tussen organische en van buitenaf komende systeemelementen, zoals een geformaliseerde cliëntenraad. We hebben toch al een ledenpanel! Voor een cliëntenraad moet je een agenda vooraf opstellen, terwijl wij dat ter plekke doen. Van het bespreken van de financiën raken mensen echter al bij voorbaat overstuurd.

We hebben ook een ideeënbus, die werkt goed. We bespreken thema's, zoals gezondheid, hoe gezonder te leven. We ontdekken dan, dat wanneer we met de fruitschaal rondgaan er meer mensen fruit eten, dan wanneer die alleen op de bar staat en iedereen mag pakken.

In de behandeling werken we volgens ISO. In de dagbesteding met 'Kwaliteit laat je zien' (van de Federatie Landbouw & Zorg). ISO werkt toch zo, dat je alles kloppend moet maken. Je hebt dan wel een overzicht, maar je bent er ook heel druk mee.

Door de verkoop aan de weg komen mensen het pad op. Met de bloementuin vorig jaar, komen mensen verder. Zet er een bankje bij en je hebt een praatje.

De kantine wordt verhuurd aan bedrijven. De plaatselijke toneelvereniging zit hier ook.

Van de week moesten we aardappels wassen 1000kg voor de plaatselijke fritesboer. Dat hebben we met z'n allen gedaan! Dat werkte motiverend

Iedereen, leden en medewerkers, krijgen bij BijBram een T-shirt met logo uitgereikt.

Jacco: Ik heb het de eerste twee maanden niet aangetrokken. Iedereen in het dorp ziet me dan als van 'daar'. Ik heb dan gelijk een stempel. Nu hoor ik: "Je bent in negen maanden opgeknapt. Super!" Ja, nu ben ik er trots op.

Via een medewerkers-app houdt men elkaar op de hoogte van bijzondere zaken.

De ledenvakantie is een jaarlijks terugkomende activiteit die we in 2019 als experiment met een klein groepje gestart zijn. Leden leren zo het fenomeen vakantie kennen. De leden kamperen in verschillende groepen op een camping in de regio. Er worden verschillende activiteiten ondernomen zoals varen of vissen. Iedereen mag met ideeën komen en zelf beslissen wat hij/zij wil gaan doen. Voorheen hadden we het idee dat het op vakantie best wel kan om wat alcohol te drinken. Dat leverde de nodige kritiek op, zowel intern als extern. De laatste vakantie op de camping hebben we, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid, met elkaar afgesproken geen alcohol te drinken. Dat werkte voor die vakantie goed.

Soms overlijdt er iemand. Dat delen we met elkaar. We zetten een foto neer in de kantine, kaarsje erbij en wie wil en kan gaat naar de begrafenis. Van iemand, die een besloten begrafenis wilde, is de begrafenisauto langs gereden en stonden we in een erehaag. Dat werd zeer gewaardeerd door de familie. Soms regelen wij de begrafenis.

In de vorige zorginstelling, meer dan 10 jaar geleden, was alles ingedeeld in tijdschema's: van dan tot dan rust, van dan tot dan sporten, zo laat gesprek met de psychiater, enzovoort. Er zijn hier wel dingen gepland, maar veel beweeglijker, minder opgelegd.

Uitnodigend.

Bespiegelingen

Ook al zijn de meeste mensen van BijBram wars van systemen, wil dat niet zeggen dat er niet aspecten met systeemkarakter zijn. De cultuurfilosoof Jürgen Habermas maakt een onderscheid tussen leefwereld en systeem. Systeemelementen zijn bijvoorbeeld geld en afspraken. Die hebben we nodig om aan de leefwereld duur te geven.

Anders zouden we alleen in het 'hier en nu' leven. De neiging van systeem is echter om de leefwereld te kolonialiseren, te overheersen. De uitdaging is om systeem zo in te zetten dat het dienstbaar is aan de leefwereld.

Het T-shirt met logo onderstreept het familie-beleven, het gevoel dat je er bij hoort. Maar niemand is verplicht om het te dragen. Zoveel mensen dragen het, dat het wel voortdurend present is. En ik kreeg er ook één 12.

Systeemelementen worden dragend voor de leefwereld wanneer ze het karakter van een ritueel krijgen: "Het geeft niet dat ik er bijna een uur voor moet rijden, want alleen de rit ernaartoe maakt me al blij."

Of zoiets als het rondgaan met de fruitmand. Nu pakt bijna iedereen een stuk fruit. Het nieuwe ritueel werkt. En nog steeds wordt het niet opgedrongen, maar actief aangeboden. Of het bankje op een bepaalde plek zetten, uitnodigend tot iets onverwachts, het leven.

Of met elkaar afspreken wat de gewoontes ten aanzien van drinken zijn voor deze vakantie.

Het is een voortdurende uitdaging om ook 'ja' te zeggen tegen systeemelementen en die dan zo vrij, of dus juist in verbondenheid met elkaar, op te pakken dat ze dragend voor het leven worden:

'ritualiserend dragen'.

8. Praktijktheorie

Wanneer we alle begrippen uit voorafgaande hoofdstukken samen nemen, dan komen we tot een praktijktheorie, waarin beschreven wordt wat er werkt bij BijBram. Deze praktijktheorie beschrijft de werkrichtingen waarin alle mensen bij BijBram zich bewegen. De werkrichting waarin elke actie niet gezien kan worden zonder de relatie en invloed op de andere acties. Naarmate de acties meer in onderlinge samenhang voltrokken worden en in ieder geval andere actiepunten niet onmogelijk maken, zal de werkzaamheid groter zijn.

Zoals in de 'leeswijzer' al is beschreven ligt de overdracht van de praktijktheorie in het meedoen, in het je actief begeven in de beschreven werkrichtingen. Dus geen lijstje met wat te doen of te laten, geen protocollen. Ook geen uitleg.

Neem de tot praktijktheorie gebundelde richtingen vooral als een uitgangspunt voor gesprek over de eigen praktijk.

Bespiegelingen

Met het schrijven van deze studie kom ik voortdurend de vraag tegen welke woorden ik gebruik. Elk woord roept weer een bepaald beeld op. En is dat het beeld dat je wilt oproepen? Bij BijBram zelf is gesprek daarover telkens weer gaande.

Mensen die elders cliënten, zorgvragers, zorgboeren of iets dergelijks heten, heten bij BijBram: 'leden'. Lid van de gemeenschap, de familie. Maar hoe heten dan de medewerkers? 'Betaalde leden'. Is het wel of niet betaald worden (door wie?, worden de leden niet ook betaald door diezelfde overheid?) wel hetgeen wat benoemd wil worden. Die mensen worden medewerkers genoemd, omdat ze zelf het begrip personeel niet passend vinden, want dat veronderstelt weer een directie. Een gebruikelijk begrip is daarentegen: 'personeelslid'. 'Leden en personeelsleden', past dat?

'Ervaringsdeskundige' is een systeemwoord. Het verwijst naar een ervaring die je ooit gehad hebt en ogenschijnlijk als iets met je meedraagt. Komt het er niet veel meer op aan om in het gesprek deskundig te zijn in hoe je de deskundigheid in die ander wakker roept? Vanzelfsprekend neem je daarin je ervaring uit het verleden mee. 'Dagbesteding', 'zorg', 'zorgboerderij' zijn allemaal nog woorden die teveel een beeld oproepen van ongelijkheid, als niet de echte werkelijkheid. Het zijn woorden die nog om omvorming vragen.

Welk perspectief roep je op met het woord 'behandelen'? De één is deskundig en degene die behandeld wordt niet. Soms ben je echter heel blij als de ander heel deskundig een pleister plakt. En is het woord 'verzorgen' dan beter? Het heeft wel meer iets van op ooghoogte met elkaar zijn. 'Begeleiden' heeft dat ook. Waarbij 'ondersteunen' het gebrek, het handicap benadrukt. En ook die hulp kan soms zeer gewaardeerd worden. En helpen, is dat een passend woord?

Het gaat er bij BijBram niet om, om definitieve keuzes te maken voor dit of dat woord. Juist het gesprek erover, zodat het niet tot systeem wordt, wordt van belang geacht. En dan kan een tijdje een bepaald woord gebruikt worden. En dat kan dan een paar maanden of jaren later weer verschuiven en blijkt een woord een andere betekenis te hebben gekregen of een ander woord toch beter te passen. Dit boekje is een appèl om **'onderzoekend te benoemen'**.

Werkwijze

Hoe heb ik dat verwoorden in deze studie gedaan? Van begin af aan was duidelijk dat het er niet om ging om wat werkt bij BijBram met reeds bekende begrippen te beschrijven. Dat zou slechts een categoriseren zijn en bij voorbaat afgekeurd.

Ik baseer mij op de Grounded Theory (voor meer achtergrond en literatuurverwijzingen zie mijn proefschrift uit 2004: *Ervaringsleren cultiveren. Onderzoek in eigen werk*. Eburon). In de sociaalwetenschappen is het gebruikelijk om inzichten te ontwikkelen vanuit de verhalen van mensen. Vaak voorkomende begrippen worden naar voren gehaald en er wordt gezocht naar andere begrippen die met deze kernbegrippen verbonden zijn. De begrippen worden in deze werkwijze dus aan de werkelijkheid ontleend, zoals die door mensen beleefd wordt en in hun verhalen verschijnt. Ik heb de procedure van de Grounded Theory vereenvoudigd en versneld door vooral op acties en werkwoorden in de verhalen te letten. Uiteindelijk heb ik het resultaat wederom in werkwoorden tot uitdrukking gebracht. Het ging er ook om, om te beschrijven wat werkt.

De twee werkwoorden zijn als onlosmakelijk met elkaar verbonden door de 'd' achter het eerste werkwoord en als tegelijkertijd te zien. Dus niet eerst 'verbijzonderen' opdat er 'genormaliseerd' kan worden. Nee: 'verbijzonderend normaliseren'. (In deze samenvoeging zijn het taalkundig gezien geen twee werkwoorden meer, maar een onvoltooid deelwoord en een daarbij behorend zelfstandig naamwoord.)

Ik heb het beoordelen en bekritisieren van wat er gedaan werd, bewust buiten de deur gehouden. De opdracht voor dit onderzoek was om boven tafel te krijgen wat er werkt bij BijBram. Vandaar de positieve insteek. Het was niet de vraag om een sterkte-zwakte analyse te maken. De kritische blik zou het verschijnen van de eigen verhalen belemmerd hebben. Tegelijk moge duidelijk zijn, dat het bij BijBram niet het paradijs is, niet voor leden en niet voor medewerkers. Natuurlijk schuurt het op sommige momenten.

Van de gesprekken werden uitgebreid aantekeningen gemaakt, die later werden uitgewerkt. In de uitwerking is ervoor gekozen niet een

chronologische weergave te maken maar een clustering op inhoudelijk op elkaar aansluitende punten.

Gesprekken

In totaal zijn er met 27 mensen gesprekken gevoerd, 12 leden en 15 medewerkers. Telkens in groepjes van drie tot vijf mensen. De groepjes waren gemengd samengesteld met zowel leden als medewerkers. Het ging er niet alleen om dat ik, als onderzoeker, informatie zou verzamelen, maar juist ook dat de mensen met elkaar in gesprek zouden zijn.

Er is in totaal met elk groepje drie keer een gesprek geweest. Zoveel als mogelijk waren dezelfde mensen de tweede of derde keer aanwezig in hetzelfde groepje.

De eerste keer was de startvraag: “Waarover ben je enthousiast bij BijBram?”

Aan het eind van het gesprek werd voor de tweede keer de vraag meegegeven: “Realiseer je wanneer er een ‘BijBram-momentje’ plaats vindt. Breng de beschrijving van dat moment de volgende keer mee.” In het derde gesprek werd het concept van deze studie besproken. Iedereen had die van tevoren gekregen.

Thijs de With, Willem van der Leden, Huib van der Leden, Ad de Rijke en Harry Gras hebben vooraf en bij elke ronde meegekeken met het proces en daarna bij de uitwerking. Huib van der Leden heeft, samen met collega's, een stuk over de bij BijBram geleefde waarden geschreven. Deze tekst is in de bespiegelingen geïntegreerd.

Nauw betrokken bij de uitvoering van het project en de verslaglegging was Henk Poppenk. Hij is actief op het gebied van Landbouw en Zorg en o.a. medeinitiatiefnemer van ‘Inclutrain’ (www.inclutrain.eu).

Over de onderzoeker en schrijver

Dr. Albert de Vries werkt zelfstandig als coach, onderzoeksbegeleider en onderzoeker. Met de door hem ontwikkelde werkwijzen van Ervarend Leren, Inlevend Waarnemen en Inlevend Meedoen beoogt hij het initiatief, de kwaliteit en de unieke inbreng van eenieder te versterken. Het resultaat is een inclusievere samenleving.

Hij is partner in een Europees consortium, Inclutrain, dat zich bezig houdt met de opleiding van mensen met en zonder een beperking op zorgboerderijen (www.inclutrain.eu). Tevens geeft hij trainingen tot coach en werkt met mensen uit onderwijs en kinderopvang.

Voor meer info zie: www.onderzoekineigenwerk.nl

Bevlogen hulpverleners kennen we op veel plaatsen in de psychiatrie en al helemaal BijBram. Dat is een groot goed. BijBram krijgen hulpverleners de kans om te werken zoals velen dat willen. In het tempo dat past bij de persoon, voor de duur die nodig is, en waarbij praten en doen samengaan. Dit leidt – en dat laat dit boek goed zien – tot onvermoede resultaten. Door de verhalen van de leden en de medewerkers, en de bespiegelingen van de schrijver, komt de kern van het werken BijBram boven drijven. Wanneer mensen zich zo samen kunnen ontwikkelen verdwijnt hun aandoening naar de achtergrond, en krijgt het leven weer zin en betekenis.

Uit het voorwoord van Prof. Niels Mulder, psychiater

BIJBRAM

Zorg Kan Anders

